

Schoondergang-Horikx

wordt van gemeentelijk beleid, het ontbreken van een bekostigingsparagraaf en de te verwachten problemen bij de implementatie van de WEB. Vóór de plenaire behandeling lag het standpunt van GroenLinks ergens in het midden tussen een positief en een negatief oordeel, met de neiging naar tegen stemmen. De toezegging van de minister aan het einde van het plenaire debat om met artikel 12.3.48, lid 2, in de hand in te grijpen indien het met de invoering van de WEB mis dreigt te gaan, waaronder ook valt het niet voldoende beschikbaar stellen van volwasseneneducatie, heeft de balans bij GroenLinks doen doorslaan naar de positieve kant. Wij zullen voor het wetsvoorstel stemmen. Ik wens allen die betrokken zijn bij de totstandkoming van een ROC veel wijsheid toe.

Het wetsvoorstel wordt bij zitten en opstaan aangenomen.

□

De **voorzitter**: Ik constateer, dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de SGP, het GPV en de RPF, alsmede het lid Bierman tegen het wetsvoorstel hebben gestemd.

De motie-Jaarsma c.s. (23778, nr. 13d) wordt bij zitten en opstaan met algemene stemmen aangenomen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsvoorstellen:

- **Herziening van de douanewetgeving (Douanewet) (23716);**

- **Inwerkingtreding van een aanpassing van wetgeving aan de Douanewet (Invoeringswet Douanewet) (23806);**

- **Wijziging van artikel 40 van de Wet financiering volksverzekeringen (24096);**

- **Wijziging van de Wet aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen in verband met aanvulling van de Boeken 3, 6 en 8 van het Burgerlijk Wetboek met regels betreffende de aansprakelijkheid voor gevaarlijke stoffen en verontreiniging van lucht, water of bodem (24177);**

- **Wijziging van de Wet van 28 oktober 1987 (Stb. 484), houdende regelen inzake de bescherming van oorspronkelijke**

topografieën van halfgeleiderprodukten (24208);

- **Wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in verband met de inwerkingtreding van de Overeenkomst betreffende de Europese Economische Ruimte voor het Vorstendom Liechtenstein (24268);**

- **Wijziging van de Huurprijzenwet woonruimte in verband met dure woonvoorzieningen voor gehandicapten (24076);**

- **Afwijking van het aanpassingsmechanisme in de Wet individuele huursubsidie voor de duur van het subsidietijdvak dat is aangevangen op 1 juli 1995 en loopt tot en met 30 juni 1996 (24331);**

- **Wijziging van de Wet buitengewoon pensioen 1940-1945, de Wet buitengewoon pensioen zeelieden-oorlogsslachtoffers, de Wet buitengewoon pensioen Indisch verzet, de Wet uitkeringen vervolgingsslachtoffers 1940-1945 en de Wet uitkeringen burger-oorlogsslachtoffers 1940-1945 (herziening aanpassingssysteem wetten voor oorlogsgetroffenen) (24115);**

- **Wijziging van de Luchtvaartwet (24338);**

- **Intrekking van de Vestigingswet detailhandel en wijziging van de Drank- en Horecawet en van de Vestigingswet Bedrijven 1954 (23963).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De fractie van de SP wordt conform artikel 121 van het Reglement van orde aantekening verleend, dat zij geacht wil worden zich niet met wetsvoorstel 23963 te hebben kunnen verenigen.

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van een aantal sociale verzekeringswetten (Wet afschaffing malus en bevordering reïntegratie) (24221).**

De beraadslaging wordt geopend.

De **voorzitter**: Ik geef het woord aan mevrouw Van Leeuwen, die haar maiden-speech houdt.

□

Mevrouw **Van Leeuwen** (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het overnemen van een dossier met een lange geschiedenis maakt veel "inleeswerk" noodzakelijk. Met grote verbazing heb ik zelf nu ook kunnen constateren hoe duidelijke uitspraken van deze Kamer tot dusverre zijn genegeerd. En dat terwijl allerwegen een omslag in het denken over de sociale-verzekeringswetgeving heeft plaatsgevonden of in ieder geval had moeten plaatsvinden. Een andere aanpak was immers noodzakelijk, met eenvoudige, doorzichtige, handhaafbare en uitvoerbare wetgeving, maar waarin ook centraal zou komen te staan de reactivering en herinschakeling in het arbeidsproces van medeburgers/medewerkers met een handicap boven het uitsluitend – op overigens bekwame wijze – verzorgen en blijven verzorgen, indien noodzakelijk, van hun uitkeringen. Naast deze rechtmatige uitvoering zou de sociale-verzekeringswetgeving op dit terrein vóór alles inhoud moeten geven aan en ruimte moeten scheppen voor een doelmatige uitvoering, in de zin van adequate begeleiding van mensen met als doel, hen zo spoedig als mogelijk van een terugkeer in het arbeidsproces te verzekeren. Deze omslag was reeds gekomen op basis van een gesloten akkoord tussen overheid en bedrijfsleven, dat alle partijen op de specifieke eigen verantwoordelijkheid aansprak. Terecht heeft onze oud-collega Van der Meulen in februari 1992 hieraan herinnerd.

De uitkomsten van de parlementaire enquête over de uitvoeringsorganen sociale verzekeringen onderstreepten opnieuw de noodzaak, zo snel mogelijk af te komen van de al lang heersende cultuur van collectieve inertie en onmacht, van onze collectieve schuld. Kort samengevat, er was sprake geweest van een samenspanning van werkgevers en werknemers in oneigenlijke zin, een passief parlement, ingewikkelde, soms rammelende wetgeving en onvoldoende functionerende uitvoeringsorganen. Alle verantwoordelijke partijen zouden er elk voor zich, maar ook te zamen, blij van moeten geven hun les te hebben geleerd.

Ik verwijs in dit kader naar twee uitspraken. De eerste is van de heer Buurmeijer als reactie op de

Van Leeuwen

opmerking van het toenmalige kamerlid Linschoten, namelijk of de wetgever zich toch niet bescheidener zou moeten opstellen bij het maken van regels, waarop een discussie volgde over de al dan niet sluitende regelgeving en de gevolgen hiervan voor de jurisprudentie, maar evenzeer voor de uitvoeringsorganisaties. Welnu, de heer Buurmeijer hoopte dat er als vrucht van alle inspanningen van de parlementaire enquêtecommissie bij toekomstige wetgeving wel terdege zou worden nagegaan of deze uitvoerbaar en handhaafbaar zou zijn. Meer aandacht op dat punt – en nu citeer ik letterlijk – “zal ons in de toekomst ook behoeden voor reparatiewetgeving en voor het leggen van druk op uitvoeringsorganisaties en op jurisprudentie die eigenlijk niet wenselijk is”. De heer Bolkestein kwam in het slotdebat tot een overeenkomstige conclusie. Zijns inziens moest de les uit de drang naar steeds grotere verfijning van de wetgeving zijn “dat de Kamer altijd de uitvoerbaarheid van wetten in het oog moet houden, ook al is de rechtvaardigheid daardoor iets minder volmaakt dan wij graag zouden willen”. Met opzet geen citaat van een CDA'er, omdat ik uit zijn interviews weet dat de staatssecretaris daarvoor iets minder gevoelig is, maar hij zal het mij niet euvel duiden dat ik er na alle gewisselde stukken behoefte aan had, op deze wijze te laten merken dat ik een hoge maatstaf zal blijven aanleggen.

Mijnheer de voorzitter! De conclusie kan niet anders zijn dan dat, nu de wetgever zich deze lessen kennelijk nog niet al te zeer heeft aangetrokken, de medewetgever wel moet blijven doorvragen, wil de CDA-fractie medeverantwoordelijkheid voor dit wetsontwerp kunnen dragen. De CDA-fractie wil zich hierbij beperken tot twee thema's, te weten de afschaffing van de bonus/malus-regeling op zich en de uitvoerbaarheid van het reïntegratie-instrumentarium, alsmede de samenhang tussen deze beide. De wetstechnische aspecten laat ik ditmaal buiten bespreking, met groot respect voor de inbreng van collega Van der Zandschulp, bij wiens conclusies ik mij wil aansluiten, ook al zou dit reparatiewetgeving betekenen. Wel wil ik hieraan toevoegen, dat ik na enige jaren niet

direct betrokken te zijn geweest bij wetgevende maatregelen op dit specifieke terrein, de conclusie heb moeten trekken dat er in plaats van vereenvoudiging toch weer sprake is van toenemende complexiteit.

Vanaf het moment, mijnheer de voorzitter, dat als doelstelling werd overeengekomen, een beleid te gaan voeren waarbij het beroep op de arbeidsongeschiktheidsregelingen niet meer zou toenemen of, liever nog, zou afnemen, is het een zoeken en tasten geweest naar de hiertoe meest geschikte maatregelen. Met opzet spreek ik van “zoeken en tasten”; dat is op zich geen schande bij zo'n moeilijke materie. Immers, bij het uitzetten van het meersparen-beleid, gericht op preventie van ziekteverzuim en arbeidsongeschiktheid, (re-)integratie van (gedeeltelijk) arbeidsongeschikten en verbetering van de uitvoering van de arbeidsongeschiktheidsregelingen zijn ook maatregelen ingevoerd die niet geheel en al onomstreden waren. Anderen vroegen om technische bijstelling.

Het systeem van bonusuitkeringen en geldelijke bijdragen, het bonus/malus-systeem, had als doel de betrokkenheid van de werkgevers bij de arbeidsongeschiktheidsregelingen, wel te verstaan bij onze gehandicapte medemens, veelal de medewerker van de werkgever, nu en in de toekomst te vergroten. Van een financiële prikkel, direct gericht op de individuele werkgever, werd de grootste effectiviteit verwacht. Kort samengevat: een bonus bij het scheppen van een nog niet bestaande werkplek, een malus wanneer de werknemer niet bij het eigen bedrijf zou kunnen blijven werken. Er waren van meet af aan de nodige twijfels: over de zogeheten arbeidsongeschiktheid als gevolg van sociale oorzaken, veelal gelegen in de privé-situatie, over het moment van betaling van de bonus, over het risico van het oproepen van tijdelijke dienstverbanden en – last but not least – over het risico van hernieuwde uitval. Niettemin werd het voordeel van de twijfel gegeven, gelet op de noodzaak alles uit de kast te halen om het reïntegratiebeleid te doen slagen, in samenhang met het aanscherpen van de diverse criteria. Dat had ook onze instemming. Onze oud-collega Van der Meulen noemde dat “een klein geloof, dat niettemin bergen zou kunnen verzetten”! De geuite twijfels

zijn echter al zeer snel, enkele ingrijpende wijzigingen ten spijt, werkelijkheid geworden. De CDA-fractie heeft zich dan ook reeds in de discussie in december 1993 in deze Kamer bij monde van collega Rongen onomwonden uitgesproken voor het intrekken van het bonus/malus-systeem of het in ieder geval bevriezen van de werking ervan om ruimte te creëren voor een open discussie met de werkgevers. Sedertdien is steeds duidelijker geworden, dat het bonus/malus-systeem alleen maar contra-productief kon werken. Door de in de ogen van veel werkgevers veelal onterecht opgelegde malussen ging de regeling haar legitimiteit steeds meer verliezen. Met andere woorden: het draagvlak brokkelde af. Bovendien wordt de voorgestelde hardheidsclausule tot dusverre gefrustreerd. Ook de bonusregeling had in omgekeerde zin onbedoelde neveneffecten, zoals het effect van tewerkstelling met een bonus, soms enkele malen achtereen, in plaats van tewerkstelling door een bonus. De CDA-fractie was er dan ook verheugd over dat in het regeerakkoord de afschaffing van het bonus/malus-systeem werd aangekondigd. Het heeft toch nog lang geduurd, met name als gevolg van de in zeker opzicht oneigenlijke koppeling met nieuwe reïntegratiemaatregelen. Daarop kom ik straks terug.

De CDA-fractie kan niet goed begrijpen waarom deze afschaffing niet op royale wijze kon geschieden, dus met terugwerkende kracht. En dat in het welbegrepen belang van het met alle energie kunnen gaan werken aan een reïntegratiebeleid dat gedeeltelijk arbeidsongeschikten na hun herkeuring niet in de kou laat staan. Zolang de bonus/malus-regeling in de ogen van de betrokkenen, de werkgevers, toch nog blijft bestaan, zal er sprake blijven van risicomijdend gedrag en een tegengesteld effect: het vermijden van het in dienst nemen van gedeeltelijk gehandicapte medewerkers, laat staan dat de uitkomsten ook zo zullen zijn als door het kabinet wordt ingeschat. Daarbij denk ik aan de beroepszaken, de financiële opbrengsten, etcetera. Ik laat dit verder maar rusten. Het eigenlijke argument kan toch niet het ontstaan van rechtsongelijkheid zijn? Mogelijk is dit wel het financiële gat, dat hierdoor zou ontstaan, maar

Van Leeuwen

waarom over deze belemmering voor volledige afschaffing de discussie met de werkgevers niet aangegaan? Zou het bovendien niet van wijsheid getuigen, alsnog te reageren op het recente aanbod van de werkgeversorganisaties en evenzeer op de door de CDA-fractie gestelde vragen? Het is bovendien zinvol om ook bij handhaving van het voorstel met de werkgevers te overleggen over de in het kader van het voorgestane reïntegratiebeleid minst schadelijke afwikkeling van de malusopleggingen en het overgangsrecht. Is de staatssecretaris bereid tot op z'n minst deze toezegging? Het ging er toch immers in belangrijke mate om, weer een klimaat te scheppen waarin een nieuwe impuls om mensen met een handicap aan het werk te houden en te krijgen zou kunnen gedijen? De staatssecretaris beroept zich bij herhaling in de stukken op het argument dat dan het evenwicht in prikkels zou worden verstoord. Dat nu moest, koste wat kost, blijven bestaan. Dit is in het licht van de ontwikkelingen een toch wel enigszins kortzichtig beleid, nog afgezien van de vraag of de nu voorgestelde reïntegratiemaatregelen het beoogde effect zullen hebben. Van de nu voorgestelde oplossingen, waaronder het overgangsrecht, gaat immers geen enkele positieve prikkel meer uit. Integendeel. De negatieve spiraal zal zich voortzetten totdat het bonus/malus-systeem definitief en volledig is uitgewerkt.

Er zijn nog meer zorgen. De CDA-fractie heeft de terugwerkende kracht aangekaart in het kader van de menskrachtproblemen bij het inlopen van de achterstanden bij de malusopleggingen in combinatie met het onmiddellijk – want dat is onze voorwaarde – na de uitslag van de herkeuring inzetten van de arbeidsintensieve begeleiding naar werk en dat in de volle omvang. De beantwoording van de vragen heeft ons er geenszins van overtuigd dat hierbij geen problemen zullen ontstaan.

Waarschijnlijk mede door de steeds wisselende informatie is het beeld onhelder gebleven. Ik wil de laatste informatie niet tegenspreken. Ik denk aan de cijfers van het GAK. Maar waarom zijn er overigens geen cijfers van andere bedrijfsverenigingen? Wij weten allemaal op welke manier de heer Melkert heeft gereageerd op het traject dat het GAD in dat opzicht heeft ingezet. Hoe dan ook, het moet mij wel van het

hart, dat ook de beleving van de staatssecretaris in eerdere stukken een andere was dan nu. Het is verre van mij om met hem te gaan kissebissen over de cijfers. De tegenstrijdigheden zijn duidelijk aantoonbaar. Het ging ons erom dat de noodzakelijk geworden procedure rond de malusopleggingen moest leiden tot inzet van meer menskracht.

Ook het reïntegratiebeleid verloopt, los van de reïntegratiemaatregelen, bepaald niet vlekkeloos, mede door de druk op de uitvoeringsorganisaties. Welnu, onze prioriteit is reïntegratie boven malusopleggingen. En in dit kader moet de staatssecretaris alle onduidelijkheid wegnemen door een heldere en duidelijke toezegging.

Natuurlijk heeft de staatssecretaris recht op een duidelijke onderbouwing van onze twijfel. Die wil ik graag geven. Zoals bekend, staan de uitvoeringsorganisaties voor een uiterst moeilijke opgave bij het uitvoering geven aan het reïntegratiebeleid, ook na de jongste wijzigingen van het schattingsbesluit. Allereerst is er de omvang van de problematiek, die ook door de wetgever indertijd onvoldoende is ingeschat. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid rekende erop dat herkeuring volgens het nieuwe arbeidsongeschiktheids-criterium, zoals per 1 augustus 1993 ingevoerd, tot aanpassingen bij 21% van de arbeidsongeschikten zou leiden. In het rapport van het College van toezicht sociale verzekeringen over de volume-effecten van het gewijzigde arbeidsongeschiktheids-criterium wordt aangegeven dat van 47% – meer dan een verdubbeling! – van de beoordeelde arbeidsongeschikten de uitkering wordt ingetrokken of verlaagd. Daardoor kan het totale volume-effect veel groter zijn dan geraamd is. Uiteraard is er dus veel meer menskracht nodig voor het waar maken van de reïntegratie-opdracht.

Het is voorts een zware taak die veel invoelingsvermogen vergt. Bovendien brengt dit veelal langdurige gesprekken met zich. Vanzelfsprekend is het voor de gehandicapte, die zelf de beperkingen in het eigen functioneren dagelijks ervaart, moeilijk te aanvaarden dat hij/zij niettemin geen of slechts zeer beperkt aanspraak kan maken op een uitkering. Hij/zij zal de uitkomsten van de schatting, ook op

basis van het nieuwe schattingsbesluit, veelal ons onredelijk ervaren. In dit spanningsveld moet worden bemiddeld naar passend werk. Dat vergt langdurige aandacht, goede toerusting en veelal individuele trajectbemiddeling.

Nog een aspect waar de CDA-fractie met name aandacht heeft gevraagd, is de vraag of uitvoeringsorganisaties recht kunnen doen aan de herkeurde, "afgeschatte" arbeidsongeschikte werknemers, in het licht van beschikbare capaciteit, kwaliteit en prioriteitstelling in hun onderlinge samenhang. Daarop is geen afdoende antwoord gekomen.

Een dezer dagen verscheen een nader rapport van het College van toezicht sociale verzekeringen. Dat bevestigde onze vrees. Reeds in het persbericht is benadrukt dat over zowel de wijzigingen van het arbeidsongeschiktheids-criterium als zodanig als het belangrijke doel van terugkeer van mensen in het arbeidsproces op basis van de voorhanden informatie nog niet kan worden beoordeeld in welke mate deze doelen zijn verwezenlijkt.

Bij dat college bestaat overigens de indruk dat ook in de uitvoering het accent heeft gelegen op een maximale reductie van het arbeidsongeschiktheidsvolume. Na deze zinsnede volgt in feite een openbare reprimande: de daarbij door de uitvoeringsorganisatie gedane verwijzing naar overleg met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid doet naar de opvatting van het college onvoldoende recht aan de eigen verantwoordelijkheid van de uitvoering voor een zorgvuldige en evenwichtige implementatie van deze nieuwe wetgeving.

Ik zou dit haast afdoen met de opmerking: wie de schoen past, trekke hem aan. Maar dat is al te gemakkelijk. Het gaat erom dat het pleidooi van het onafhankelijke college dat het proces van vertaling van wet- en regelgeving naar beleidsregels en instructies voor de uitvoering zo inzichtelijk mogelijk verloopt om een betrouwbaar beeld te krijgen van de invulling van de beleidsvrijheid van de uitvoeringsorganisatie bij de implementatie en de uitvoering van wettelijke maatregelen, ter harte wordt genomen. Of komen er nog steeds meer instructies uit Den Haag?

Tot dusverre citaten uit het persbericht, die milder van toon zijn

Van Leeuwen

dan de samenvatting en de conclusies in het rapport zelf. Die zijn namelijk uitermate verontrustend. Ons commentaar beperkt zich tot slechts dat aspect dat rechtstreeks verband houdt met de door ons aan de orde gestelde problematiek van voldoende menskracht en middelen. Alleen al de mededeling van verzekeringsgeneeskundigen en arbeidsdeskundigen dat de procedure om tot een oordeel te komen minder zorgvuldig en uitgebreid plaatsvindt, met uiteraard alle gevolgen van dien, is om kippevel van te krijgen! Je zult die verzekerde maar zijn! Het gaat wel om gehandicapte medemensen, die met hun gehele bestaan afhankelijk zijn van de uitkomsten van deze procedure.

De rapportage van het onafhankelijk college noodzaakt ons wel tot de vraag hoe betrouwbaar het beeld is dat de staatssecretaris ons heeft geschetst en of de ons verschaft informatie, nu wij blijven volharden in onze bezwaren, gestuurd is. Herhaling van zetten heeft verder geen zin: het TICA laat nog op zich wachten wat de nadere aanbevelingen betreft. Op grond daarvan kan dus nog geen nadere inschatting van de benodigde menskracht gemaakt worden. De staatssecretaris heeft getracht in deze leemte te voorzien. Wij zijn hem daar weliswaar erkentelijk voor, maar het blijft wringen. Het leidt ons wel tot de conclusie dat bij dit type vrij complexe regelgeving haastige spoed zelden goed is. Als deze conclusie ter harte wordt genomen, is er mogelijk toch perspectief voor komende wetsvoorstellen.

Ten slotte de reïntegratiemaatregelen zelf. De CDA-fractie kan niet genoeg herhalen dat een preventieve benadering van arbeidsongeschiktheid een uitermate goede zaak is. Hiertoe dienden preventieve impulsen in de wetgeving zelf te worden ingebouwd en als zodanig herkenbaar te zijn. Alleen dan kan de angst voor het verlies aan uitkeringsrechten, zonder dat daarvoor het uitzicht op werk in de plaats komt, worden overwonnen. Dan kunnen de sociaal-culturele drempels geslecht worden en kan de organisatie van de gevalsbehandeling hierop ingericht en ingesteld raken.

De stap van een uitkeringsfabriek naar een zorg-op-maat-instelling, die ook instaat voor individuele

trajectbegeleiding, is echter uitermate groot. Individuele trajectbemiddeling als arbeidsintensief proces vraagt ook om gerichte instrumenten. Bij die instrumenten kunnen vraagtekens worden gezet. Wij hebben dat ook gedaan. Wij hebben ons achter het TICA geschaard waar het gaat om uitstel van de inwerkingtreding van de afzonderlijke instrumenten tot nader overleg hierover met het bestuur van het TICA. Uit de nadere memorie van antwoord blijkt nu dat het aangekondigde reïntegratiemodel naar verwachting niet eerder beschikbaar zal zijn dan in het voorjaar 1996. Maar juist om dit reïntegratieplan, waarin duidelijk zal worden aangegeven welke reïntegratie-instrumenten in een individueel geval zinvol zouden kunnen worden toegepast, ging en gaat het! Dat moet tot maatwerk voor deze zo moeilijke groep van werkzoekende gehandicapten kunnen leiden. De CDA-fractie deelt dan ook niet het standpunt van het kabinet dat het niet doelmatig is om met de verbetering van het bestaande instrumentarium hierop te wachten. Nieuwe wijzigingen worden als het ware alweer opgeroepen door de toevoeging, dat vanzelfsprekend de voorstellen van het TICA op hun merites zullen worden gezien en bij de eerste ervaringen met de uitvoering van het nu voorgestelde pakket zullen worden betrokken. Hebben wij nog geen leergeld betaald? Zo blijft er onrust in uitvoeringsland en bij alle direct betrokkenen.

Waarom, zo vragen wij de staatssecretaris, is enig uitstel niet mogelijk om metterdaad tot een verantwoorde in- en uitvoering te kunnen komen? Gelet ook op alle nieuwe informatie – ik denk nu ook aan de dezer dagen verschenen effectrapportage over de loonkosten-, inwerk- en begeleidingssubsidies – moet dit toch mogelijk zijn. Over de tegenvallende uitgekeerde bedragen behoeven wij niet lang meer te spreken. Dan ligt uitbreiding nu toch zeker niet in de rede. Dit te meer niet omdat de memorie van antwoord, de eerste, ook spreekt over de negatieve invloed van de malusregeling op de loonkostensubsidie! Dan gaat dat nog wel even door als ons voorstel niet wordt gehonoreerd. Bovendien kan dan het onderzoek van het college zowel naar de discrepanties tussen prognoses en realisaties als

naar de werking van de regeling en de invloed van de uitvoering hierop worden meegenomen. Wij missen vandaag ook nog dat antwoord.

De CDA-fractie kan er ook niet op worden aangesproken dat in de memorie van antwoord de betreffende passage werd afgesloten met de ongevraagde mededeling dat de regering de Tweede Kamer reeds een rapportage heeft toegezegd, waarin zij op basis van de resultaten van dit onderzoek zal bezien welke conclusies hieruit ten opzichte van de reïntegratie-instrumenten – dat zijn ze dus allemaal, waaronder de loonkostensubsidie – moeten worden getrokken. Daaraan heeft de CDA-fractie gerefereerd en zij heeft alleen gevraagd over dit onderzoek en de hieraan in brede zin te verbinden conclusies te mogen beschikken, alvorens een beslissing te nemen over het tijdstip van invoering van het voorgestelde pakket van maatregelen. Ik heb al gezegd dat wij daar nog niet over beschikken.

Ik wil wel iets zeggen over de uitkomsten van dat onderzoek, waarvan wij overigens nog alleen maar de samenvatting hebben ontvangen. Daar moest ik het mee doen. In die samenvatting staat zeer pregnant wat er aan de hand is. Er wordt heel duidelijk gezegd dat het aantal plaatsingen dat door toepassing van de loonkosten-subsidieregeling tot stand is gebracht, zeer beperkt is. De loonkostensubsidie, zo gaat het verder, is een overschat instrument. En dan wordt er wel aan toegevoegd – en uit ervaring weet ik dat dit zo is – dat zij wel effectief is ten behoeve van werkgevers die twijfelen over het in dienst nemen van een arbeidsongeschikte. Het instrument kan dan de onderhandelingspositie van de arbeidsdeskundige versterken. Daarmee is de loonkostensubsidie een nuttig instrument.

Maar dit alles te zamen kan toch geen reden zijn om nu tot uitbreiding over te gaan, gelet ook op de onderuitputting? Ik zou die centen liever stoppen in menskracht, om aan de mensen te werken en echt iets voor de mensen te kunnen betekenen. Bovendien wordt de overlap met de KRA en WBA, die wel degelijk aanwezig is, nu afgedaan met de mededeling dat de doelgroep van de loonkostensubsidie ex artikel 59n AAW de bemiddelingspopulatie van de GMD c.q. bedrijfsvereniging

Van Leeuwen

vormt. Voor hoelang nog, gelet op de gecoördineerde inzet van arbeidsmarktgerichte instrumenten en middelen, die veelszins noodzakelijk wordt geacht en die ook door het kabinet wordt onderschreven? Wij doelen hiermee ook op de structurele samenwerking tussen arbeidsvoorziening en de bedrijfsverenigingen.

In de Tweede Kamer heeft de staatssecretaris nog een argument aangevoerd, dat tot onze insteek aanleiding geeft. Ik doel dan op de stellingname dat de mate waarin effectief en efficiënt reïntegratiemaatregelen kunnen worden ingezet, afhangt van de vraag of de uitvoeringsorganisaties in de regio kunnen samenwerken in een procesgerichte aanpak. Kortom, er is alle aanleiding mijn betoog af te sluiten met de herhaalde vraag of nadere bezinning op alle nieuwe informatie niet moet leiden tot de bereidheid gebruik te maken van de mogelijkheid in het wetsvoorstel, waar onder paragraaf 5 Slotbepalingen, artikel XVII uitdrukkelijk staat, dat het tijdstip voor de verschillende onderdelen en voor de verschillende artikelen afzonderlijk kan worden vastgesteld. Vol belangstelling wacht de CDA-fractie de beantwoording af.

De voorzitter: Mevrouw Van Leeuwen, mag ik u als eerste gelukwensen met deze maiden-speech? U brengt een ongelooflijk brede ervaring vanuit diverse functies op diverse terreinen in: publiek en particulier, beroepsmatig en vrijwillig, op landelijk en gemeentelijk niveau, op de gebieden van sociale zaken, defensie en gezondheidszorg. Ik noem er maar enkele. U bent bijna twaalf jaar lid van de Tweede Kamer geweest. U was de eerste vrouw in de ARP-fractie. U was wethouder, waarnemend burgemeester en voorzitter van talloze instellingen. U heeft het niet altijd gemakkelijk gehad, in uw loopbaan niet, met uw partij niet en in uw persoonlijk leven niet. U heeft eigenlijk altijd gewerkt vanuit loyaliteit – maar u was geen loyalist – met doorzettingsvermogen en vanuit uw christelijke inspiratie. Op basis van die kenmerken was u al heel vroeg een strijdster, in verschillende betekenissen van het woord.

Ik wens u een heel goede tijd in ons midden toe. Van harte gefeliciteerd.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

□

De heer De Boer (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik zal mij in mijn bijdrage beperken tot enkele hoofdlijnen. Deze wet wordt aangenomen. Iedereen wil inmiddels van de niet werkende maluspraktijk af. Het rammelende reïntegratieverhaal wordt op de koop toe genomen en voor de tamelijk hypocriete, maar voor betrokkenen in elk geval ziek makende herkeuringsspraktijken voor oudere werknemers wenst deze coalitie, mevrouw Adelmund toch voorop, de ogen collectief te sluiten. Wat kunnen wij er dan nog over zeggen?

Een generalist als ik laat de techniek van de sociale wetgeving graag over aan een betere, zoals collega Van de Zandschulp. Beter dan hij kan ik het fileermes niet hanteren. Ik lees en zie met genoegen hoe hij regelmatig zijn punten scoort. Hoewel... Zijn inspanningen zouden meer effect hebben als de regering er zich meer van zou aantrekken. Want de hoop dat de PvdA-fractie in dit huis haar kritiek op rammelende wetgeving ook eens zal omzetten in de consequente daad die de regering noodzaakt om het huiswerk nog maar eens opnieuw te doen, heb ik na vele droeve ervaringen bijna opgegeven.

Zoals helaas ook de metamorfose van het CDA een tamelijk stuitend tafereel oplevert. Als je toch niet de minst verantwoordelijke bent voor de in 1993 aangenomen wetgeving, zou dat je tamelijk bescheiden moeten maken in je opstelling als een paar jaar later een voorstel op tafel ligt om in die wetgeving van toen de eerste noodzakelijke reparaties aan te brengen. Dat die reparaties op zich zelf ook weer een onwerkbaar compromis opleveren, ontslaat je niet van je verantwoordelijkheid en zou in elk geval het misbaar tot een wat bescheidener toonhoogte moeten terugbrengen.

Ik feliciteer mevrouw Van Leeuwen met haar maiden-speech. Met de inhoud was niet veel mis, maar het selectieve geheugenverlies van het CDA bevat mij in elk geval allerm minst.

Mevrouw Van Leeuwen (CDA): Mag ik u erop wijzen dat ik uitsluitend

citaten heb gebruikt van hetgeen in de Eerste Kamer is gezegd? Dat is onze verantwoordelijkheid hier.

De heer De Boer (GroenLinks): Dat snap ik prima, maar het was onder verantwoordelijkheid van de CDA-bewindslieden dat het toenmalige, hier fel omstreden wetsvoorstel op WAO-gebied met medewerking van het CDA tot wet werd verheven. Ik vind nog steeds dat dit een enigszins bescheiden optreden in de kritiek op wat je zelf hebt aangenomen, wel wettigt en daar heb ik het over. Ik denk dat, als je je afvraagt waarom de oppositie van het CDA zo weinig succesvol is, hier een van de oorzaken ligt. Ik geef dat maar mee als voorschotje. Over veertien dagen heb ik nog gelegenheid om daar wat ruimer op terug te komen.

Mevrouw Van Leeuwen (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik zou het op prijs stellen, als de heer De Boer zich wat helderder uitdrukte. Sloeg dit nu ook op mijn verhaal?

De heer De Boer (GroenLinks): Ja.

Mevrouw Van Leeuwen (CDA): Dan zal ik daar in tweede termijn op ingaan.

De heer De Boer (GroenLinks): Het slaat op het gegeven – om het nog eens samen te vatten – dat wij hier een paar jaar geleden getraakteerd zijn op een wetgeving van het toenmalige CDA/PvdA-kabinet die weliswaar in deze Kamer onder felle kritiek stond – dat ontken ik helemaal niet – maar die vervolgens wel met steun van de CDA-fractie en onder leiding van CDA-bewindslieden hier is aangenomen. Deze wetgeving moet nu gerepareerd worden en dat is niet verwonderlijk, want die reparaties zijn toen door diversen in dit huis voorspeld. Dat wordt nu zo langzamerhand geëffectueerd, maar dan weer op een wijze waarvan je denkt: daar heb ik geen hoge hoed van op. Over dat pakket heb ik het. Ik vind dat, als je in de regering hebt gezeten, je een paar jaar later de toonzetting van de kritiek die je hebt op de wetsvoorstellen die toen zijn aangenomen, enigszins zou moeten sturen.

De heer Veling (GPV): Mijnheer de voorzitter! GroenLinks heeft toch ook